

Колбіна Н.Г., здобувачка вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Київський торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

ПРАВО ГРОМАДЯН НА БЕЗПЕЧНЕ ТА ЯКІСНЕ ДИТЯЧЕ ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статтею 49 *Конституції України* задекларовано право на охорону здоров'я всіх громадян України. Запорукою здоров'я є, в тому числі, безпечне та якісне харчування. Діти є особливою категорією громадян України. Від того, наскільки держава спроможна гарантувати безпечне та повноцінне харчування дітей, залежить здоров'я нації та майбутнього покоління. В більшій мірі, конституційні гарантії права дітей на охорону здоров'я визначені в законах України та підзаконних нормативно-правових актах.

Закон України «Про дитяче харчування» є фундаментальним законодавчим актом, який визначає стратегічні загальнодержавні пріоритети у сфері забезпечення дітей грудного та раннього віку достатнім, високоякісним та безпечним дитячим харчуванням з метою реалізації конституційних прав дитини на достатній життєвий рівень, охорону здоров'я і життя, а також організаційні, соціальні та економічні засади державної політики у цій сфері.

Даним актом наведено визначення наступних понять: «виробник дитячого харчування»; «виробництво дитячого харчування»; «діти грудного віку»; «діти раннього віку»; «дитяче харчування»; «дитяча суміш початкова (стартова)»; «дитяча суміш для подальшого годування»; «інгредієнт»; «обіг дитячого харчування»; «продукти прикорму»; «поживна цінність»; «сировина»; «спеціальні сировинні зони»; «функціональне дитяче харчування»; «якість дитячого харчування» та ін.

Статтею 3 даного акту визначено засади державної політики щодо забезпечення дітей грудного та раннього віку дитячим харчуванням. Органом, який забезпечує даний напрямок державної політики, є Кабінет Міністрів України. Втім, слід відзначити, що на сьогоднішній день в Україні відсутній будь-який концептуальний програмний документ, який би визначав напрямки, механізм та етапи реалізації державної політики щодо забезпечення дітей грудного та раннього віку дитячим харчуванням. З даного приводу, як слушно зазначає О.В. Запотоцька «сьогодні відсутня систематизація законів та нормативних актів в сфері безпечності та якості харчових продуктів, не прийнята Концепція державної політики у сфері управління безпечністю харчових продуктів та продовольчої сировини на основі принципів НАССР; не запроваджено стандартної та комплексної

системи санітарії та гігієни на виробництві харчових продуктів; не чітко розмежовано повноваження органів, що діють в сфері безпеки та якості харчових продуктів тощо» [1, с. 24]. Таким чином, науковець відзначає, що не дивлячись на те, що Україна взяла собі за мету запровадити принципи НАССР, все ж таки рішучі кроки нормативно-правового регулювання даного напрямку не встановлено. Теж саме стосується і принципів НАССР щодо дитячого харчування.

На нашу думку, для успішної інтеграції України в ЄС в частині безпеки та якості дитячого харчування; визнання дитячого харчування як запоруки здорової нації; здійснення управління безпекою харчових продуктів та продовольчої сировини на основі принципів НАССР; розвитку економічних відносин щодо експорту дитячого харчування; здійснення контролю та нагляду якості дитячого харчування; управління безпекою харчових продуктів та продовольчої сировини на основі принципів НАССР; розширення територіальної географії обігу дитячого харчування українського виробництва; підвищення вимог до етикування та маркування дитячого харчування; докорінно поліпшити систему санітарії та гігієни на виробництві дитячого харчування тощо, на нашу думку, необхідно розробити та затвердити стратегічний документ, який би визначав основи розвитку сфери дитячого харчування – *Стратегія розвитку сфери дитячого харчування в Україні*.

Пропонуємо структурно представити наступним чином.

Розділ 1. Загальні положення.

1.1. Мета, цілі державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування;

1.2. Напрямки державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування;

1.3. Етапи реалізації державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування;

1.4. Очікувані періодичні та стратегічні результати державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування.

Розділ II. Державне регулювання державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування.

2.1. Управління безпекою дитячого харчування та продовольчої сировини на основі принципів НАССР;

2.2. Сертифікація та стандартизація дитячого харчування;

2.3. Санітарія та гігієна на виробництві дитячого харчування;

2.4. Дозвільно-реєстраційні акти в сфері виробництва та обігу дитячого харчування;

2.5. Контроль та нагляд за виробництвом та обігом дитячого харчування;

2.6. Державна санітарно-епідеміологічна експертиза виробництва дитячого харчування;

2.7. Юридична відповідальність за порушення виробництва та обігу дитячого харчування.

Розділ III. Організація державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування.

3.1. Система суб'єктів забезпечення та реалізації державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування;

3.2. Повноваження та компетенція суб'єктів забезпечення та реалізації державної політики в сфері виробництва та обігу дитячого харчування;

Розділ IV. Вимоги до упаковки, етикетки дитячого харчування.

Статтею 10 Закону України «Про дитяче харчування» визначено, що «продукти, що не відповідають встановленим законом вимогам щодо якості і безпечності, а також вимогам цього Закону, підлягають вилученню з обігу відповідно до закону». Разом з тим, даним актом взагалі не визначено порядок вилучення з обігу даних продуктів. Дана законодавча прогалина є вкрай негативною, адже, шкода завдана споживанням та обігом простроченої чи неякісної продукції дитячого харчування може завдати значної шкоди життю та здоров'ю кінцевому споживачу, тобто дітям.

У той же час, визначення поняття «вилучення харчового продукту» визначено в ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» - це заходи, спрямовані на запобігання розповсюдженню, демонстрації чи пропонуванню небезпечного харчового продукту споживачам. Тобто, держава повинна вживати всі необхідні заходи з метою недопущення завдання шкоди дитині. Дані заходи здійснюються на всіх стадіях виробництва та обігу дитячого харчування. При тому, вилучені продукти категорично не можуть бути перероблені та в подальшому використовуватися та потрапляти в обіг саме для дітей. На практиці, дитяче харчування, яке вилучається з обігу може в подальшому бути реалізованими лише для вигодовування тварин, якщо воно є безпечним для їх життя та здоров'я. Вважаємо за необхідне більш деталізувати положення, що стосуються вилучення дитячого харчування та доповнити *пункт 4 ст. 10 Закону України «Про дитяче харчування» реченням: «Порядок вилучення дитячого харчування регулюється Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».*

Також хотілося б звернути увагу, що не дивлячись на те, що Україна взяла курс на запровадження принципів НАССР щодо управління безпечністю харчових продуктів, у Законі України «Про дитяче харчування» відсутні будь-які норми, що визначають основи безпечності дитячого харчування, тобто порядок встановлення стану обґрунтованої

впевненості в тому, що дитячі харчові продукти за звичайних умов їх використання не є шкідливими та не становлять небезпеки для здоров'я нинішнього та майбутніх поколінь. Таким чином, *Закон України «Про харчові продукти» повинен бути адаптованих до вимог управління безпечністю харчових продуктів згідно принципів НАССР.*

Не можна не акцентувати увагу, що в Законі України «Про дитяче харчування» відсутні норми, що урегульовували б проблему дієтичного дитячого харчування. Так, у 60% випадків надмірна маса тіла у дитини чи підлітка в майбутньому трансформується у тяжкі соматичні захворювання (цукровий діабет 2-го типу, артеріальна гіпертензія, атеросклероз, артроз, метаболічні та ендокринологічні порушення, жовчнокам'яна хвороба, онкологічна патологія, серцево-судинні ускладнення, безпліддя та ін.) [1]. Зазначимо, що за офіційною статистикою в Україні налічується понад 10 тисяч дітей віком до 18 років, у яких діагностовано цукровий діабет I типу. Якщо ще 5-7 років тому це було до 100 - 70-80 вперше виявлених за рік, - то зараз щорічно 130-140 дітей кожного року в Києві захворює на цукровий діабет першого типу. Загальна кількість захворілих досягла 1000. По Україні, якщо раніше ми говорили про 6-7 тисяч, то зараз понад 10 тисяч дітей і підлітків до 18 років [2]. Таким чином, з метою мінімізації глобальної проблеми розвитку дитячих хвороб, що спричинені неправильним харчуванням, на нашу думку, є необхідним доповнити ст.1 Закону України «Про дитяче харчування» наступними положеннями:

«дієтичні харчові продукти – це продукти дитячого харчування, що призначені для лікування чи профілактики захворювань у дітей з метою варіативної заміни традиційних продуктів дитячого харчування, що не рекомендуються для дітей за медичними показаннями. Дієтичні харчові продукти відрізняються від харчових продуктів за якісно-хімічними властивостями. Вміст та склад дієтичного дитячого харчування повинен відображатися на етикетці та мати особливу відмітку».

Звернемо також увагу на деякі розбіжності щодо назви закону та вікових особливостей кінцевого споживача, тобто дитини.

Так, головним законом у сфері дитячого харчування визначено, що кінцевим споживачем дитячого харчування є діти грудного та раннього віку, тобто це діти двох вікових груп – від 0 до 1 року; від 1 року до 3 років. В той же час, згідно ст.1 Закону України «Про охорону дитинства» визначено, що дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [3]. Таким чином, виникає питання, чи поширюється норми Закону України «Про дитяче харчування» для вікових груп від 3 до 18 років?

На нашу думку, норми про дитяче харчування повинні поширюватися на дітей також вікових груп дошкільного та шкільного віку та відповідно, визначати також особливості вмісту харчових продуктів для них, тобто дітей від 3 до 7 років та від 7 до 14 років.

Разом з тим, з огляду на виникнення неповної цивільної дієздатності у особи від 14 років у якій згідно норм цивільного законодавства виникають цілий ряд прав (наприклад, вільно обирає собі місце проживання; самостійно вчиняти дрібні побутові правочини; здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом; самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом; бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи; самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку) [4, ст.ст. 31, 32]) вважаємо, що діти у віці від 14 до 18 років самостійно можуть обирати для себе харчові продукти, які вони хочуть вживати і батьки мало можуть повпливати та проконтролювати їх вибір.

Саме тому, вважаємо, що дія Закону України «Про дитяче харчування» повинна поширюватися також на такі категорії споживачів як: - діти дошкільного віку – особи у віці від 3 до 7 років; - діти шкільного віку – особи у віці від 7 до 14 років. Дану пропозицію пропонуємо закріпити в Законі України «Про дитяче харчування» шляхом внесення змін та доповнити преамбулу після слів «раннього віку» словами «дітей дошкільного та шкільного віку» та доповнити ч.1 ст.1 після визначення дітей раннього віку словосполученнями:

- «- діти дошкільного віку – особи у віці від 3 до 7 років;*
- діти шкільного віку – особи у віці від 7 до 14 років».*

Література

1. Ожиріння у дітей. URL: <https://into-sana.ua/enc/ozhirinnya-u-ditej/>
2. В Україні понад 10 тисяч дітей з цукровим діабетом I типу – лікар. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3135126-v-ukraini-ponad-10-tisac-ditej-z-cukrovim-diabetom-i-tipu-likar.html>
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.